

הסאטיריקן המכוער והערבי היפה

במקום „דיריאסין“ היו זועקים „איטבאח אל יאהוד“ — ואז היתה זו נחמה גדולה לנטבחים, שבמקרה זה יכלו ללמוד ולהיווכח, ביועיהם האחרונים, כי הארגומנטציה של הרוצחים לוקה-כלשהו מצד סימוכיה ההיסטוריים.

אך אל נקדים את המאוחר. בדצמבר 1947 ניסה כוח ערבי, שתקף מכיוון כפר סלאמה, לכבוש את שכונת-התיקווה ואף הצליח להבקיע לתוכה. רק ברגע האחרון נהדפה ההתקפה. אין כלל צורך בדימוין כדי לדעת, מה היה גורל תושבי השכונה אילו הצליחו הערבים לכבושה — עוד הרבה קודם לדיריאסין. הצריך ראיות לסיוע יידע, כי באותו חודש נרצחו 49 יהודים בבתי-הזיקוק בחיפה — בשיתוף לא-מעטים מחבריהם הוותיקים והטובים לעבודה. בפברואר פוצצה מכונית-תופת ברחוב בן-יהודה בירושלים — 50 הרוגים, כמה מאות פצועים, חודש ומחצה לפני דיריאסין.

בתקופת המלחמה שבין הישוב הערבי — שבמונחי היום ייקרא „פלסטיני“ — ובין הישוב היהודי (כלומר, קודם פלישת צבאות-ערב הסדירים, ב-15 במאי 1948), כבר נהרגו כ-1200 אזרחים יהודיים ועוד כ-1200 מגוייטים — מיישוב של 600,000 נפש.

רבנים הראשיים — הרב הרצוג והרב עוזיאל — הטילו נידוי וחרם על כובשי דיריאסין. בן-גוריון, יו"ר הנחלת הסוכנות, שיגר מיברק למלך ענדאללה המנוח, ובו הבעת הזדעזעות מן המעשה ותנחומים על הקורבנות החפים-ממשע שנפלו בכפר. מפקד יחידת „ההגנה“, ש-קיבל את הכפר מכובשיו, כיוון אליהם את מקלעיו באומרו: „הפורשים... במעשה כיבוש הכפר גילו את פרצופם האמיתי והוכיחו שהם רוצחים לכל דבר. הם המיטו קלון על העם היהודי בארץ ובגולה.“

ודאי, העובדה שבדיריאסין פעלו „הפורשים“, הכתי-בה לא-במעט את תגובת היישוב המאורגן על-פי ה-שיקולים של פוליטיקה פנימית. אף מותר להניח, כי רקע רצחנותם האכזרית והשיטתית של הכוחות הפלסטיניים, לא היתה ה„הזדעזעות“ כנה לגמרי ותמצא בה לא מעט צביעות. אבל עובדה היא, שאיש בישראל לא ראה לפאר את מעשה דיריאסין ומשתתפיו ולא השתבחו במעשיהם, אלא התנצלו והסבירו — ולא מחלו להם. תגובה כזו, בעיצומה של מלחמת לחיים-ולמוות, היא כמעט ללא-תקדים, או דומה. אף מדינה ערבית לא היתה מעלה בדעתה להגיב כך בפומבי — אז, כמו היום.

אז אל תקשקש לי על הקשר, שלא היה ולא נברא, בין דיריאסין לטבח שיירת הדהס, ואל תהפוך את היוצרות. במישור הכוללני, הלאומי, האשמה לפרוץ מעשי-האיבה מוטלת כולה על היישוב הערבי של ארץ-ישראל המנדטורית. היישוב היהודי, לא הערבי, הוא שעמד בסכנת השמד וניצל ממנה — לא מפני רתיעת הערבים או אי-נכונותם ללכת עד הסוף, אלא למרות אי-בחיילתם מכל אמצעי ודרך שהיו פתוחים בפניהם. על פרשת דיריאסין גופא כבר כתבו רבים. למרות אנשי לחי"ה הגיל", ואף שבדי כי אין זה האירוע הצמיחוני של המאה, יש ראיות מספיקות שלא נערך שם, בשום פנים, טבח בזון. אומנם יש שדעתם שונה, וגם טענו כך בשעתם, באמצעי-התיקשורת. אבל דומה כי שיאת אלה ל„פורשים“ העבירה אותם על דעתם, או לפחות על שיקוליהם המאוזנים, וגם טול קורה מבין עיניך.

אולם, מן הבחינה ההיסטורית ארוכת-הטווח, ה-היבט החשוב והמאלף של דיריאסין איננו במה שקרה שם ואז, אלא באופן שבו התקבל המאורע — לעומת מאורעות דומים אחרים. ב. מיכאל מסיים את הזאפטה ההיסטורית שלו בלעך: „לילדים אסור לשחק עם קשרים“ — כמו הקשר שגילה בין דיריאסין לטבח השיירה — כי „הם עוללים להסתבך“.

שעה שהפוליטיקה הפנימית אצלנו חולידה אנוני קיצוני של מה שנראה נקטל ללא-אבחנה, הרי ה-פוליטיקה הפנימית במדינות ערב משפיעה בכיוון ההפוך, ומולידה אורגיות של קילוסים וגאווה, על כל מעשה טבח ביהודים — אפילו שזהו רצח מוצהר, שכקורבניו תינו נבחרים, מראש ובקור-רוח, תלמידים בבית-סיפורם, ועוד כאשר עצם חפזתם המוחלטת של הקורבנות מהווה אלמנט מחושב ומתוכנן, להגברת אפקט הטרור.

לכך, כמדומני, עשיתי את מלאכתו של ב. מיכאל, והשלמתי את חצייה השני של האמת שלו. עכשיו כבר מותר לילדים לשחק עם קשרים, בלא שבהכרח יקבלו מה שרואה הסאטיריקן; והוא ללמדנו, כי מעשה דיר-יאסין מספק לא רק הסבר טוב לשחיטת שיירת הדהס, אלא גם נימוק וצידוק לכל מעשה-טבח אחר שערכו ערבים ביהודים, או שעוד יערכו, החל מן ה-9 באפריל 1948 ואילך.

ב. מיכאל עצמו נשמר, ולא הסתבך בהבאת סיפור שילהי דיריאסין, אולי כדי שה„היסטוריה הלא-יפופו-רית“ שלנו, לא תהפוך לפתע היסטוריה לא-סימפניית להשקפת-עולמו; ור"ל, שאולי בכל זאת אין לפלסטיניים, ולערבים בכלל, גונופול טוטאלי, לקבוע על הצדק וה-הומאניות ואולי יש מאלה, טיפ-סופר, גם אצל המשלטים ורבי-הטבחיים העיניים — ואפסר אפילו, האמן או לא, שקמצוץ קטן של שלילה מכתים את דיוקן הטרור האבסולוטי של הערבי הצודק-לגמרי-תמיד-ומלכתחילה.

אחרי שנודעה פרשת דיריאסין — בעצם, כעבור שעות ואף קודם שניתן היה לברר כמות מה אירע בה — יצאו המוסדות הראשיים והנציגים של הישוב היהודי מגדרם, לנגות את המעשה ולהביע צער וזעזוע. העמדה הרישמית החד-משמעית של המדינה-בדרך-התבטחה בגילוי-דעת של הסוכנות, שבו הביעה „ריגשי זיועה ובחילה לאופי הבארבארי שבו בוצעה פעולה זו.“ ה-

עניינם של אנשי „זו הארץ“ הוא לחנכו, שנהיה טובים יותר ואנשים משובחים משחנו, על-ידי שיתקעו לתוך ראשינו, בהתמדה שבועית, כי הבעיה הישראלית-ערבית פשוטה נורא: הערבים צודקים לגמרי ואין בהם מתום, שעה שהיהודים (להוציא אלה שראו את האור) רשעים, מדכאים, נופלים ואפילו דיר-רוצחים. גם דבר של טעם אישי הוא, שמאורעות כגון פוגרום ומאמץ שיטתי ומועד להצדעם, נראים להם בדיחה עצומה ומקור לא-אכזב לאסוציאציות מדגדגות. זוהי, למדנו, סאטירה.

חיים של הסאטיריקנים המיקצועיים קלים מאד, כשהם עוסקים בדיעות ובאמונות. הקושי מתחיל שעה שמגיעים לעובדות. אלו אינן עניין של השקפה, אלא של מה שהיה או לא היה. הסאטיריקן המצוי מתגבר על הבעיה באמצעות הטכניקה הפשוטה אך היעילה, של התעלמות סלקטיבית מכאן, וניפוח מכוון מכאן. באופן זה, ניתן להמשיך לקלוע אל הלוח, ואחר-כך לצריר את הבול מסביב, תוך שהעובדות מסייעות, במקום שיכשילו.

למשל: בגיליון 2016 של „העולם הזה“ מרענן לטוב-תו ב. מיכאל, בבקליפת-אגונו, „זו הארץ“, „ההיסטוריה לא פופולרית“, את שורשי הסיכסוך ואת השחור-לבן שבו. כדי שנדע ולא נשכח מי רצח את מי, מעלה מיכאל החביב (עלי) את טבח שיירת-הדהס, שנערך ב-13 באפריל 1948. בעוד ידם עושה במלאכה, היו הטובחים זועקים — כך מספר מיכאל — „דיריאסין, דיריאסין.“

כפר זה נכבש ארבעה ימים קודם-לכן על-ידי כוח משולב של אצ"ל ולח"ה, ונהרגו בו כ-250 מתושביו. „כל הילדים“, ממשיך מיכאל, „יודעים שהיתה שיירת-הדהס. רוב הילדים יודעים שהיה דיריאסין. אף ילד לא צריך לדעת שחיה קשר ביניהם,“ וכיו"ב.

פרשת דיריאסין היתה בהחלט אקט לא-סימפטי, אף, ראשית, למה כבר אפשר היה לצפות ממעשה שמעורבים בו אנשי לחי"ה? אף אישים רציניים, כמו עמוס קינן וברוך נאדל (שניהם השתתפו בכיבוש דיר-יאסין), נימנו גם הם כשיפויים פחות-אחרניים, דוגמת יבי וילין-מור (ורק כדי שלא אחשב, הלילה, פוגע בפרנסת מעין-קולגה, אינני מפתח את הנושא, אף שהוא גדוש פוטנציאל-הצחקה סאטירי לא-ריגיל — כמעט כמו הצירוף של שחיטת יהודים, אונס יהודניות, קוזאקים וגולדה). שנית, אפילו על כאלה אינך יכול לסמוך, שיקומו באמצע הלילה ורק למען השעשוע ילכו לטבח 250 אנשים, כשרים וטף חפים-ממשע, שאין בלביבם דבר נגד היהודים וכפרים השקט איננו בסיס וחוליה בשרשרת-החנק סביב ירושלים.

ההיסטוריה, כפי שהיא מוכרת לי (אומנם, ממקורות ציוניים), קובעת כי המלחמה לא החלה בדיריאסין, אלא מייד אחרי שהוחלט באו"ם, ב-29 בנובמבר, על חלוקת הארץ והקמת שתי מדינות — ערבית ויהודית — בה; וכי ערביי ארץ-ישראל הם שזימו את שפיכות הדמים ופתחו בה חזק-צדדית, במגמה הברורה והמוצגרת-להביא להשמדת המוחלטת של היישוב היהודי ב-מלשתינה. מעשי הערבים בני הארץ היו טובים כהצד-רותיהם, ואין להאשימם שלא יסו בכל כוחם להגשימו. שיירת הדהס, לדוגמה, הותקפה לראשונה ב-8 במארס 1948 — חודש ימים לפני דיריאסין. יושביה לא נטבחו אז, רק מפני שהצבא הבריטי תבטח את השיירה — מה שלא עשה כעבור חודש. אילו רק יכלו ערביי ירושלים לטפל בשיירת הדהס ב-8 במארס כמו בזו של ה-13 באפריל, ודאי שגם אותה היו קוטלים, רק

בנימין עמידרור, הרצליה

פרוס הימים הזה

האם לא יעברו?*

פוליטיקאים שלו. שני נדבכים לה: א) הממשלה של היום מפוררת, חלשה, בלתי-מסוגלת לטפל במשברים מבית ומחוץ. יש צורך בממשלה חזקה, סמכותית, יעילה. כלומר: צורך פרמטריק קר ונטול-רגשות. ב) הממשלה של היום אובדנית-דרך מבחינה אידיאלית. אין היא מסוגלת להראות לעם את הדרך אל הציונות האמיתית, זו המאחדת לאום, דת ומדינה, במעשה ההתיישבותי. כלומר: לממשלה אין מדיניות, ואין היא מסוגלת לבצע מדיניות כלשהי. יש צורך להחליפה בממשלה בעלת דרך ברורה וכושר-ביצוע.

העילית הפוליטית הנשלטת על-ידי המערך — לכ-אורה השליט היחיד והבלתי-מעורער של החברה בי-ישראל — עומדת לנגד את מקומה על הבימה ה-פוליטית, לקול קריאות-הבוז של הקהל, ולהניח את תפקיד ההנהגה למי שמשך בחוטים של המכבר. משך עשרות שנים נוח היה להם, לשליטים האמיתיים, להתרחק מאור הזרקורים הפוליטיים; נוח היה להם בשליטה הבלתי-מעוררת שניתנה להם בתחום הכלכלי.

אך עתה מובן להם, כי שוב אינם יכולים להניח בידי הפוליטיקאים של היום והמישטר של היום את מהלך העניינים. אין זה משום שמנסים להגביל את פעילותם; אדרבא, מעולם לא היה מצבם טוב יותר. אך דווקא משום כך, משום שמצבם הטוב יותר פירושו קיטוב חברתי מממיק והולך, מללווה במשברים חריפים יותר ויותר — עליהם לפעול.

אלא שחילוף-השילטון יהיה גם חילוף-המישטר. פאשיזם גס וגלוי עומד לרשת את הדמוקרטיה הפורי-מאלית, כפי שכבר אירע לאדאחה בהיסטוריה, בנסיונות דומות. חברה-כחוסת אמנון לין יכול היום רק להציב את הוצאתה של רק"ח אל מחוץ לחוק — אך מחר יוכל לאסור בפועל על קיומה של כל מיפלגה פוליטית משמאל לרפ"י.

הקואליציה המהווה את בסיס הכוח של המישטר הנוכחי, אינה מסוגלת להסכים על הצעדים הדרושים ל-מעמד השליט: איסור השביתות, נטילת כל כוח את איגודים מיקצועיים, ומדיניות של יד-ברזל כלפי ערביי ישראל והשטחים. יהיה צורך בקואליציה אחרת, אשר אידיאלוגיות „שמאליות“ או „מנותנת“ לא יעמדו לה לרושץ. המערך יוחלף בקרוב, אם בדרך פלמאנטרית אם בדרך אחרת, על-ידי הכוחות הפוליטיים שהגנת האינטרסים של ההון השחור והלבן אינה יוצרת עבורם קשיים אידיאלוגיים או אחרים.

העומד להתרחק בחודשים הקרובים, חייב לעורר דאגה עמוקה תרב כל מי שרואה עצמו כאיש-שמאל בישראל. ביותר ממובן אחד יוכרע בזמן הקרוב עתידה של החברה הישראלית לשנים הבאות. אם תקפים הדברים שאעמוד עליהם בשורות הבאות, פירוש הדבר הוא כי התארגנותו הפוליטית של השמאל בישראל חייבת להתבצע לא רק במישור הגלוי, הפרלמנטארי.

חולשתה של ממשלת רבין — והצורך שבפניו היא עומדת, להכריע בעניין קדום; אובדן סמכותה של המנהיגות הכלכלית — והתעקשותה על ביצוע מסקנות ועדת-ברקאי; המדינים בצמרת הממשל — וחקשיים הנגרמים על-ידי ערביי ישראל והשטחים — כל אלה אינם אלא סימפטומים מחד ומאיימים מאידך, של מצב פוליטי שחרגע נראה לו מוצא אחד בלבד.

שליטיה האמיתיים של החברה הישראלית עומדים לחשוף את זהותם — ואת ציפורניהם. מראית-העין של הדמוקרטיה הפורמאלית עומדת לפשוט רגל, שכן שוב אין כוחה לטפל, ביעילות הדרושה, בהצטברות המשברים וחקשיים שהביאה על עצמה. יד-חזקה מסוג מסויים מאד מהווה את הפיתרון היחיד, אף הסוג היחיד של עוצמה פוליטית, שעדיין יהיה באפשרותה למנוע את ההתנגשות האלימה בין האינטרסים ה-משוריינים של המעמד השליט, לבין האינטרסים ה-מדוכאים של כל השאר.

רק דיכוי מהיר וחסר-פשרות של ההון הגדול, וה-אינטרסים העומדים לרשותו והתומכים בו, יכול לעצור בעד התרחשותם של הדברים הנחזים כאן. אך נראה לי שבגריה אשר כזו — בין דיקטאטורה של השמאל, שתנפץ את האינטרסים המשוריינים של המעמד השליט, לבין דיקטאטורה פאשיסטית שתנפץ את כל השאר — ברירה זו אינה ברורה לפוליטיקאים של השמאל. לכן, חוששני, ייתכן רק האפשרות השנייה. פירוש הדבר הוא שהשמאל בארץ חייב להתכונן לאפשרות שפעילות פוליטית גלויה שלו לא תהיה מותרת במשטר החדש. על השמאל בארץ להתכונן לירידה למחתרת.

שלמה פרנקל, ירושלים

* סיסמתם של האנטי-פשיסטים בספרד היתה: „הם לא יעברו!“